

Epifania floral del sexe de Jesús

Martí Domínguez

Ja em dispensareu aquest títol una mica irrespectuós. I més ara que el Vaticà ha qüestionat el lloc de naixença de Jesús: si al portal de Betlem (topònim que en hebreu significa "Casa de blat", i per això a tants quadres del Renaixement apareix de manera simbòlica una espiga de blat) o a Natzaret, en un senzill taller de fuster. Al voltant d'aquestes qüestions sempre hi ha hagut dubtes irresolubles, i aquell vingut a mostrar-se ha generat un gavadal retòric absolutament extraordinari. La virginitat de Maria, la identitat dels Mags que segueixen un estel, la resignació de sant Josep i tantes altres coses relacionades amb la Nativitat continuen nodrint la nostra cultura de la manera més fantàstica i inversemblant.

Leo Steinberg, a *The sexuality of Christ in renaissance art and in modern oblivion*, es pregunta com és que una mare amorosa exposa el seu fill nu a ple hivern, o com és que l'encarnat en Déu està desvestit mentre rep la visita dels Reis Mags. Realment, la cosa no deixa de ser sorprenent, i la nuesa i desprotecció de Jesús en alguns quadres del Renaixement (com ara al famós *Tríptic de Portinari* d'Hugo van der Goes, o a la *Nativitat* de Piero della Francesca, amb Jesús a terra reclamant atenció a sa mare) mou a pensar sobre les formes una mica recriminables d'aquells pares primerencs.

En canvi, sant Agustí no escriu res de nuesa, ans al contrari: "Ell, dèbil sobre les seues cames infantils, vestit amb robes d'infant, fou adorat pels Mags." Fins i tot, els artistes medievals pinten Jesús vestit de manera adient (penseu en les icones bizantines, o en Giotto i Cimabue: Jesús sempre apareix sumptuosament mudat). Convenientment vestit per a una nit de desembre.

Com diu Steinberg, és al començament del segle XV quan s'imposa la nuesa del Nen, fins a ser de *rigueur*. Des d'aleshores, Jesús hi apareix desvestit, mostrant les seues carns rodanxones. Per dir-ho així, hi ha un canvi de paradigma, un desig nou d'informar, de revelar, de mostrar. Però, què és el que es *mostra*? L'epifania de Jesús consisteix a exposar la seua masculinitat. La revelació als Mags és que aquell

nen ha nascut "complet en totes les parts d'un home". És a dir, és un mascle i no una femella. Els Mags s'agenollen al davant del nen nu i comproven que en efecte és ell, que és Ell. I, en aquest sentit, com es veu a tants quadres del Renaixement, miren el sexe del nen obertament: es tracta d'assegurar-se *ad oculus* que no hi ha confusió, cap *quid pro quo*.

Potser el quadre més evident en aquest aspecte és la famosa *Adoració dels Mags* de Ghirlandaio, que es conserva a l'Ospedale degli Innocenti (Florència). El Mag s'agenolla al davant del Nen i n'inspecciona la sexualitat. Vora el Nen, Ghirlandaio ha pintat un melic de Venus (*Umbilicus rupestris*), una planta que la medicina hipocràtica recomanava per a engendrar mascles. D'aquesta manera, la comprovació del Mag es veu reforçada per l'ús simbòlic floral. Gaudenzio Ferrari, l'elegant i una mica exagerat pintor milanès, va anar més lluny i va posar als peus del Nen i de la Verge (Accademia Carrara, Bèrgam) un grup d'orquídies, que simbolitzen el desig i la fertilitat, per la forma dels seus tubercles que recorden els testicles humans.

Durant la Contrareforma, molts d'aquests quadres en els quals s'exposa obertament la sexualitat de Jesús foren censurats. De l'epifania de mostrar es va passar a la d'ocultar. Bronzino (*Sagrada família*), Miquel Àngel (*Doni Madona*), Bellini (*Madona i Nen*) i tants altres pintors patiren les fúries dels censors (el més famós, Daniele da Volterra, conegut com *Il Braghettone*). La botànica va passar de ser simbòlica a ser decorativa, i si durant el *quattrocento* mostrava, en el decurs del *cinquecento* va ajudar a ocultar la nuesa intolerable de Jesús. I d'aquesta manera s'oblidaren de melics de Venus i d'orquídies, i pintaren heures i esparregueres esponeroses al voltant del sexe. Afortunadament, aquests afegitons ara s'han eliminat, les obres s'han repristinat, però jo no posaria la mà al foc que algun dia no tornen a rebrotar, fins i tot que no decidesquen vestir per complet aquell impúdic Nen Jesús. La història dels homes és tan cíclica com inversemblant.

© BÉ LAUS INEST